[ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਆਰ. ਭਾਨੁਮਥੀ ਅਤੇ ਨਾਵਿਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985:ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ-ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ, ਜੇ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ-ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ-ਭਾਵੇਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਆਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ nB[e{b ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ ਸੀ-ਆਯੋਜਿਤ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ nkgD/ nkg Bz{ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ-ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਣ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ-ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸਿੱਟਾ ਹੋਵੇਗਾ-ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ, ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ-ਨਿਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ehsk ikDk ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। gZygks dh fe;/ th ;zGktBk iK g{ot fBoXkfos f;ZN/ Bz{ pkjo oZfynk ikDk ukjhdk j?. fJj b'V ;p{s d/ T[bNp'b tkb/ ekBz{BK ftZu ;G s'A tZX io{oh j?. gZygks^ngokfXe ekBz{B^fBogZy w[eZdwk iKu^e[dosh fBnK ;p{s^T[bN p'b dk ;p{s.

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985:18 d'Ph eoko-ਅਫ਼ੀਮ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ-ਮੁਖਬਰ-ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ 4 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ-;fjwsh whw' ;ogzu ns/ PW-1 B/ d;sys ehsk.

ਐਚ.

1006

1007

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਏ

PW-1 B/ BPhbk gdkoE iwK BjhA eotkfJnk. j/mbhnK ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ d'Ph mfjokfJnk frnk-ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ;[DtkJh d'okB dZf;nk ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ1) ਅਤੇ ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਸਨ-ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ-ਸਹਿਮਤੀ whw' ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਪੰਚ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸਹਿਮਤੀ whw' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੋਹਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਗਸ਼ਤ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣਾ, ਪਰ ਸਹਿਮਤੀ whw' 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ- e//; dh ikfJdkd PW-1 d[nkok feokJ/ dh fojkfJP ftZu nkgDh fBZih fjok;s ftZu oZyh rJh ;h ns/ wkbykB/ ftZu iwQK BjhA ehsh rJh ;h, Bk jh T[;dh n?ANoh o'iBkwuk ftZu j'Jh ;h. Bw{B/ Bz{ o;kfJfDe ftPb/PB bJh G/iD ftZu 9 fdB dh d/oh j'Jh ;h. Bk jh fJ; ;pzXh ;gPNheoB g/P ehsk frnk ;h. Bw{B/ Bz{ o;kfJDe ftPb/PD bJh G/iD ftZu d/oh, e/; d/ sZEK ns/ jkbks d[pkok iKu dk wkwbk ;B. fBogZy iKu dh ;zftXkfBe rozNh dh T[bzxDk ekoB w[eZdw/ dh T[bzxDk ehsh rJh ;h. nghbeosk Bz{ s[ozs nkikdh s/ ;?ZN eoB dk fBod/P fdZsk frnk.

ਬੀ.

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985:ਐਸ. 55-fejk frnk, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਦੇ ਮਾਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985:ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ-ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ

ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ gqpbsk ਉੱਤੇ nkokw eoB dh fJIkis BjhA fdZsh ik ;edh।

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਜਾਂਚਃਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ-ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ-ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ-ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ-ਆਯੋਜਿਤਃਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਰੰਟੀ, ਇੱਕ ਖੋਖਲਾ ਵਾਅਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇੱਕ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। T[bNp'b dh gqfeosh d/ ftZu

ਐਚ.

1008 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ [2018] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਏ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕੇ-ਜੇ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ j't/rh, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਫਿਰ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ-ਇਸ ਲਈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੀ.

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ

fejk frnk 1. ਗਸ਼ਤ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਵਿਅਕਤੀ dk ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣk go ਸਹਿਮਤੀ whw' **ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਹਿਮਤੀ** whw' **ਉੱਤੇ ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ.-'ਬੀ. ਐੱਸ.' ਜਾਂ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ.-4 ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ, ਇਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ pfDnk j'fJnk j?। ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ.-'ਬੀ. ਐੱਸ.' ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕੋਈ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ.-'ਬੀ. ਐੱਸ.' ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ dh n?ANoh ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ftZu ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ehsh ਅਤੇ ਮਾਲਖਾਨਾ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ।ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ।ਜੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ।[ਪੈਰਾ 7,8] [1013-ਈ-ਐਚ; 1014-ਏ]**

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

ਐੱਫ

2. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ 54 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪਲ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਸੂਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੀ.

ਐਚ.

1009

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਏ

ਹੋਰ. ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ।ਸੈਕਸ਼ਨ 35 (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, fejk ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ 'ਤੇ।ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 37, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ p'M ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।[ਪੈਰਾ 10] [1015-D-F]

ਬੀ.

ਸੀ.

3. ਜੇਕਰ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਰੰਟੀ, ਇੱਕ ਖੋਖਲਾ ਵਾਅਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਬੋਝ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਏ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ।[ਪੈਰਾ 11] [1015-ਜੀ]

ਡੀ.

ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (2010) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 254:[2010] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ 651; ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ,

2011 (11) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 653:[2011] 2 ਐੱਸਸੀਆਰ 642; ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2008) 16 ਐੱਸਸੀਸੀ 417:[2008] 10 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 379-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

ਈ.

4. ਜੇਕਰ fe;/ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ।ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਣ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਣਾ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝੂਠੇ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।ਨਿਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

1010 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ [2018] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਬੋਝ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 14,25 ਅਤੇ 26] [1017-G-H; 1018-A-B; 1023-B-D]

ਬੀ.

ਨੌਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ 2000 (1) ਕੇ. ਐਲ. ਟੀ. 785 -

ਮਨਜ਼ੂਰ

ਕਾਦਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ 2001 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 4044-ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (1976) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 15; ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ 1996 (11) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 709; ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ, ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਓਰੋ, ਮਦੁਰੈ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜੰਗਮ 2010 (15) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 369; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (1999) 6

ਸੀ.

ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 172:[1999] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 977; ਭਾਸਕਰ ਰਾਮੱਪਾ

ਮਦਾਰ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਵੀ.ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2009) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 690:[2009] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 256; ਸੁਰੇਂਦਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ,

ਡੀ.

(2016) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 617:[2016] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 174; ਬਾਲਾਸੁੰਦਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ 1999 (113) ਈ. ਐਲ. ਟੀ. 785 (ਮੈਡ.); ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ।ਦੁਆਰਾ

ਪੁਲਿਸ, ਚੌਕਸੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਤਿਰੂਚਿਰਾਪੱਲੀ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਜੈਪਾਲ 2004 (5) ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 223; ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਤੁਲ ਸ਼ਰਮਾ 2015 (2) ਸ਼ਿਮਲਕ 693; ਸ਼੍ਰੀ ਫੈਸ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਰਾਜ

ਈ.

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਲ. 2013 (ਜੇ) ਮਿਤੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 26 19.09.2013;

ਗੰਨੂ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਵੀ.ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, 2017 (3) ਆਰਸੀਆਰ

(ਅਪਰਾਧਿਕ) 566 (ਸੀ. ਆਰ. ਐਲ. 2004 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1688-ਐੱਸ. ਬੀ. ਮਿਤੀ 26.05.2017)-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਐੱਫ

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(1976) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 15

ਪੈਰਾ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1996) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 709

ਪੈਰਾ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2010) 15 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 369

ਪੈਰਾ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਜੀ.

ਪੈਰਾ 4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 977

[2009] 5 ਐੱਸਸੀਆਰ 256

ਪੈਰਾ 4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2016] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 174

ਪੈਰਾ 4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 379

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 9

[2010] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 651

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 12 ਏ

ਐਚ.

1011

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਏ

[2011] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 642

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ

ਪੈਰਾ 13

1999 (113) ELT 785 (ਮੈਡ.) ਪੈਰਾ 15 (2004) 5 SCC 223 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਪੈਰਾ 17 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

2000 (1) ਕੇ. ਐਲ. ਟੀ. 785

ਮਨਜ਼ੂਰ

ਪੈਰਾ 23

2001 CriLJ 4044

ਰੱਦ ਕੀਤਾ

ਪੈਰਾ 23

ਬੀ.

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ 2011 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1880.

1998 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 486-ਐੱਸ. ਬੀ. ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 19.09.2008 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸੀ.

ਚੰਚਲ ਕੁਮਾਰ ਗੰਗੁਲੀ, ਸੰਜੋਏ ਮੰਡਲ, ਕਰੁਣੇਸ਼ ਕੇ. ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਰਮਦਾ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੰਦਾਕਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ।ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ।

ਡੀ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੱਜ 1.ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਈ.

2. ਬਾਲਿਆਂਵਾਲੀ ਥਾਣੇ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 03.02.1997 Bz{ 'ਤੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗਸ਼ਤ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ।ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ।ਪੀਡਬਲਯੂ-4, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਐੱਨ. ਢੋਕੇ, ਆਈ. ਪੀ. ਐੱਸ., ਇੱਕ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ 4 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ।ਸਹਿਮਤੀ whw' ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ-ਪੀ. ਬੀ. 'ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ।ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਫੀਮ ਨੂੰ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 3 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ 980 ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੋਹਰ ਏਐਸਆਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।"ਰੁਕ਼ਾ" ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ pkfbnktkbh ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ-3, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਸਮੀ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ d/ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਚੰਚਲ ਕੁਮਾਰ ਗੰਗੁਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਜਾਂਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।ਜਾਂਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਸ਼ੰਕਾ ਛੱਡੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕਰਨ

ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਮਾਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ 9 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਜਾਂਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਸੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬੀ.

ਸੀ.

ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, (1976) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 15, ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, 1996 (11) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 709, ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਓਰੋ, ਮਦੁਰੈ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜੰਗਮ, 2010 (15) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 369 ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡੀ.

4. ਜਵਾਬਦੇਹ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਤੱਵ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ 54 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

ਈ.

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (1999) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 172, ਭਾਸਕਰ ਰਾਮੱਪਾ ਮਦਾਰ ਅਤੇ Ors.vs 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2009) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 690, ਸੁਰੇਂਦਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (2016) dhnK e/; fNZgBhnK s/ Go';k ehsk frnk.

ਐੱਫ

5. ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 617. 5.ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਢਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਆਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ ਸੀ।ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਹੋਵੇ।

ਜੀ.

ਐਚ.

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.] ਏ.

ਏ.

6. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਨਪੜ੍ਹ nkdwh ;h। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਸਹਿਮਤੀ whw' ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ-ਪੀ. ਬੀ. ਉੱਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੀ. ਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ।ਮੋਹਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏਐਸਆਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੋਹਰ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੋਜ਼ਨਮਚਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਗਵਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਹਿਮਤੀ whw' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੋਹਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ।ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਿਕਵਰੀ whw', ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ-ਪੀ. ਸੀ. 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ whw' ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ-ਪੀ. ਬੀ., ਸਹਿਮਤੀ whw' ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਏ. ਐੱਸ. ਪੀ., c{b ਸਨ।

ਬੀ.

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

7. ਗਸ਼ਤੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ whw' ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤੀ whw' ਉੱਤੇ ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ।ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕੋਈ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ftZu e'Jh n?ANoh feT[A BjhA ehsh ਅਤੇ ਮਾਲਖਾਨਾ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ j'D ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੇ ਕੇਸ

ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ।ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ।ਜੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

1014

ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2018] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ sohe/ Bkb c;kT{D ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀ।

8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 55 ਤਹਿਤ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੂੰ e/; ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ekBz{B ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ

ਬੀ.

"55. ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲੇਗੀ-ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ, ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤਾਂ Bz{ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ fbik ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸੀ.

ਡੀ.

ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਦੇ ਮਾਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਈ.

9. ਧਾਰਾ 1.13 ਵਿੱਚ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਬਿਓਰੋ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 88 ਦਾ ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

"ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ।ਨਮੂਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕ੍ਰਿਤ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦੇਸ਼ਵਾਹਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਜਾਂ ਆਮ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਨਮੂਨੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਨਮੂਨੇ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਦੇ 72 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਡਰੱਗ ਲਾਅ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ-ਫੀਲਡ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹੈਂਡ ਬੁੱਕ ਜੋ ਕਿ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਬਿਓਰੋ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਃ

ਐੱਫ

ਜੀ.

"28. ਕੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ wkbykB/ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ eotkJ/ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਮਲਖਾਨੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਰਸੀਦ ਸੀ?(ਜ਼ੋਰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ)

ਐਚ.

1015

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.] ਏ.

ਏ.

29. ਕੀ ਨਮੂਨੇ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਦੇ 72 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ?"

ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2008) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 417 ਵਿੱਚ ਐਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

"91. ਇਨ੍ਹਾਂ ftuko tNkdo/ ਦਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ m'; ਪਾਲਣਾ' ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ।ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਉਲਟ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਦਾ।"

ਬੀ.

ਸੀ.

10. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ 54 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪਲ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਸੂਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ।ਸੈਕਸ਼ਨ 35 (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ 'ਤੇ।ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 37, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਡੀ.

ਈ.

ਐੱਫ

11. ਜੇਕਰ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਰੰਟੀ, ਇੱਕ ਖੋਖਲਾ ਵਾਅਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਬੋਝ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਏ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ।ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਿਆਏਗੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।ਜੇਕਰ

ਜੀ.

ਐਚ.

ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ wzr eoBk ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਫਿਰ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।ਇਸ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

12. ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ i[ow dh ਜਾਂਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (2010) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 254 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

ਬੀ.

"32. ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਣਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾਂਚ

ਕਰੇ।ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਨਘੜਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ "ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਲਮਬੰਦ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

33. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈਃ

"57. ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ, fwjBsh ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ।ਖੋਜੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰਤਾ ਲਈ ਨੈਤਿਕ ਆਚਰਣ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ, ਬਦਨੀਤੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ, ਬਲਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ' ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਐੱਫ

ਜੀ.

* * *

59. ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ pd;b{eh ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਏ.

ਐਚ.

1017

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.] ਏ.

61. ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਦਨੀਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"13. ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਬੋਝ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨੂਰ ਆਗਾ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ- "58.An ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਝ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ।ਫਿਰ ਵੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ "ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ" ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ "ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ

ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ" ਹੈ।ਜੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟਸ ਰੀਅਸ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬੀ.

ਸੀ.

ਡੀ.

59. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ d/ fdqPNhe'D Bkb ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤੱਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। T[gpzd ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦੀ ਆਮਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਅਰਥਾਤ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਉਲਟ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। fJ;Bz{

ਈ.

ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, 2011 (11) ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐੱਫ

ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 653. 14.ਅਪਰਾਧਿਕ c"idkoh ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਵੇ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਚਰਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਸ਼ੰਕਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕਾਲਪਨਿਕ, ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ।ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।ਇਹ.

ਜੀ.

ਐਚ.

ਇਹ ਮੰਨਣਾ soejhD j't/rk ਅਤੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਣ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝੂਠੇ noE ਕੱਢਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ fBefbnk j't/rk।

15. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਹੈ।ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਏ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1985 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ।ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।ਰਾਜੰਗਮ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ T[mkfJnk ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾਸੁੰਦਰਨ ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ। ਰਾਜ, 1999 (113) ਈ. ਐਲ. ਟੀ. 785 (ਮੈਡ.) ਨੂੰ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

ਬੀ.

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

"16. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 5 ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ ਜੋ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ।ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 5 ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 3 ਅਤੇ 4 ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 5 ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 5 ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 5 ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.] ਏ.

ਏ.

16. ਭਾਸਕਰ ਰਾਮੱਪਾ ਮਦਾਰ (ਉੱਪਰ) ਨੇ ਧਾਰਾ 304 ਬੀ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟ ਬੋਝ ਵੀ ਹੈ।ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੀ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦਾਗੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਬੀ.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਅਤੇ ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸੀ

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਸਰਵ ਸਧਾਰਨਕਰਨ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

17. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, 2008 (8) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 557

ਸੀ.

ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਖੁਦ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ,

ਚੌਕਸੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ, ਤਿਰੂਚਿਰਾਪੱਲੀ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਵੀ.

ਜੈਪਾਲ, 2004 (5) ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 223 d/ e/; ftZu ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ fNZgDh eod/ j'J/ 6.ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਜਾਂ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪਲ ਯੋਗ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਡੀ.

ਈ.

ਐੱਫ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੀ. ਜੈਪਾਲ (;[gok) ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜੀ.

18. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ) ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਚ.

1020

ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2018] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ

19. ਸੁਰੇਂਦਰ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀ। ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-6, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਰਾਜੰਗਮ, (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ, (ਉੱਪਰ) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।20. ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ।ਰਾਜ ਵਿੱਚ

ਬੀ.

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਅਤੁਲ ਸ਼ਰਮਾ 2015 (2) ਸ਼ਿਮਲਸੀ 693 (ਸੀ. ਆਰ. ਐਲ.) ਅਪੀਲ

2008 ਦਾ ਨੰਬਰ 246, ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ 28.02.2015 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

ਸੀ.

10. 8 ਮੌਜੂਦਾ e/; ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. d/ nB[;ko ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਐੱਸ. ਆਈ. ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਹੈ।' fe PW 121A j? ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ।ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਭਾਵ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ whw' ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਸਾਈਟ gbkB, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ftZu fJB;kc dk xkD j'fJnk ਹੈ।"

ਡੀ.

ਈ.

21. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸ਼੍ਰੀ ਫ਼ਯਾਸ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਲ. ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 2013 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 26 (ਜੇ) ਮਿਤੀ 19.09.2013 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ"ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ, ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਨਮੂਨਾ ਲੈਣਾ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸੀ।ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ, ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ, ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਓਰੋ, ਮਦੁਰਾਈ (ਉੱਪਰ) ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੇਘਾ ਸਿੰਘ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਏ

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

1021

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.] ਏ.

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।"

22. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੰਨੂ ਅਤੇ ਓ. ਆਰ. ਬਨਾਮ.ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, 2017 (3) ਆਰ. ਸੀ. ਆਰ. (ਅਪਰਾਧਿਕ) 566 (ਸੀ. ਆਰ. ਐਲ.) ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 2004 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1688-ਐੱਸ. ਬੀ. ਮਿਤੀ 26.05.2017, ਨੂਰ ਆਗਾ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਅਤੁਲ ਸ਼ਰਮਾ (ਉੱਪਰ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਃ

ਬੀ.

"14. ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਸਰ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।ਲਾਲਟੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, 2017 (2) ਆਰ. ਸੀ. ਆਰ. (ਅਪਰਾਧਿਕ) 237 (ਕਲਕੱਤਾ) (ਡੀ. ਬੀ.), ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਖੁਦ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ, ਮਾਨਯੋਗ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਤੁਲ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2015 (6) ਆਰ. ਸੀ. ਆਰ. ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਫੌਜਦਾਰੀ) 949, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।"

ਸੀ.

ਡੀ.

ਈ.

23. ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨੌਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ, 2000 (1) ਕੇ. ਐੱਲ. ਟੀ. 785 ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਉਸ ਦੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ dol ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।ਕਿਉਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ 154 iK 155 Crpc ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਛਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 154 ਜਾਂ 155 Cr.P.C. ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਬਿਆਨ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਧਾਰਾ 161 Cr.P.C ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ. ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਅਤੇ 157 ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 162 Cr.P.C d/ T[gpzX sfjs fPekfJs dol ehsh rJh j?। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਕੀਲ nghbeosk ਤੋਂ ਵੀ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ।

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਲਾਇਲਾਜ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ykwh ehsh rJh ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਹੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ nkgD/ nkg ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕੇਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਬੀ.

ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਾਦਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ, 2001 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 4044 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

ਸੀ.

"6. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੁਟੀਨ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਡਿਟੈਕਟਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੁਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਡਿਟੈਕਟਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, N.D.P.S ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।ਇਸ ਲਈ ਨੌਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ 2000 (1) ਕੇ. ਐੱਲ. ਟੀ. 785 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਡੀ.

ਈ.

24. ਕਾਦਰ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਇਹ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਇੱਕ ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਸੱਚਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਨਹੀਂ।ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ. ਐੱਸ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਬੋਝ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ।ਜਾਂਚ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ।ਸਿਸਟਮਿਕ ਸ਼ਬਦ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਨਘੜਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰੇਗਾ।ਤੱਥ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ, ਕਾਦਰ (ਉੱਪਰ) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਅਸੀਂ ਨੌਸ਼ਾਦ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

1023

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.]

ਏ.

25. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਣਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ, ਦੋਸ਼ੀ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਉਲਝਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।ਨਿਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿੱਟੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਬੋਝ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬੀ.

ਸੀ.

26. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਡੀ.

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਈ।

ਈ.

ਐੱਫ

ਜੀ.

ਐਚ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।